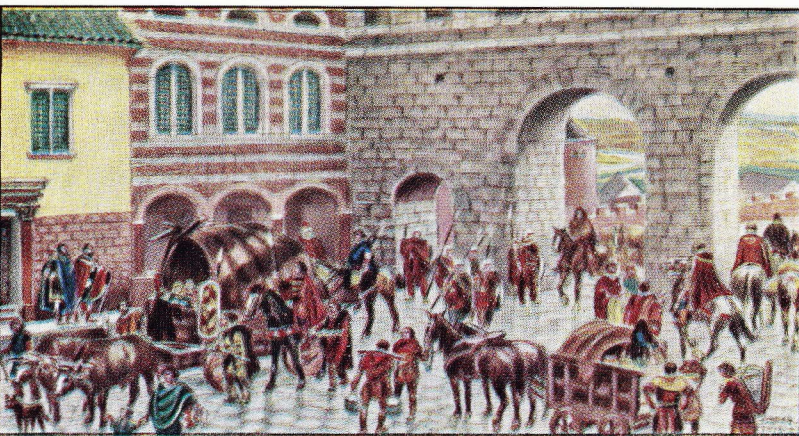

GESCHIEDENIS VAN FRANKRIJK

1. De Romeinse poort te Autun

Liebig: het merk van de natuurlijke velouté's

Liebig

Nadruk verboden

Verklaring op keerzijde

GESCHIEDENIS VAN FRANKRIJK

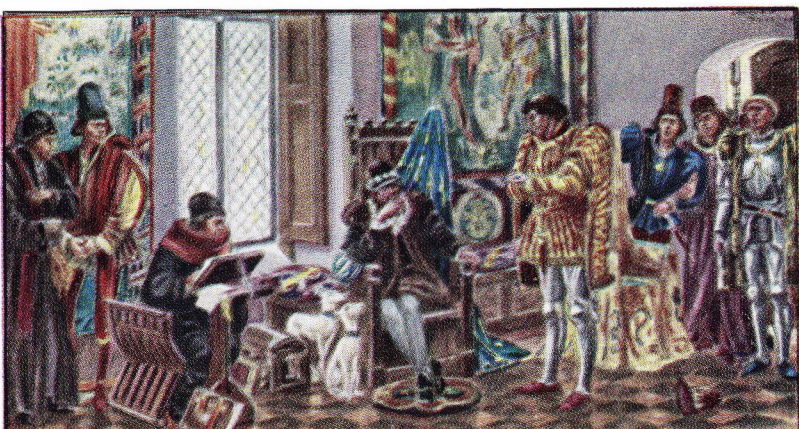
2. De slag te Bouvines

Liebig Chicken Soup: met „Belgische“ smaak

Liebig

Nadruk verboden

Verklaring op keerzijde

GESCHIEDENIS VAN FRANKRIJK

3. De samenkomst te Péronne (1468)

Volledige voorbereide Gerechten Liebig: eetmalen „in een oogwenk“

Liebig

Nadruk verboden

Verklaring op keerzijde

GESCHIEDENIS VAN FRANKRIJK

4. De troonopvolging in Spanje

Liebig Produkten: besparing

Liebig

Nadruk verboden

Verklaring op keerzijde

GESCHIEDENIS VAN FRANKRIJK

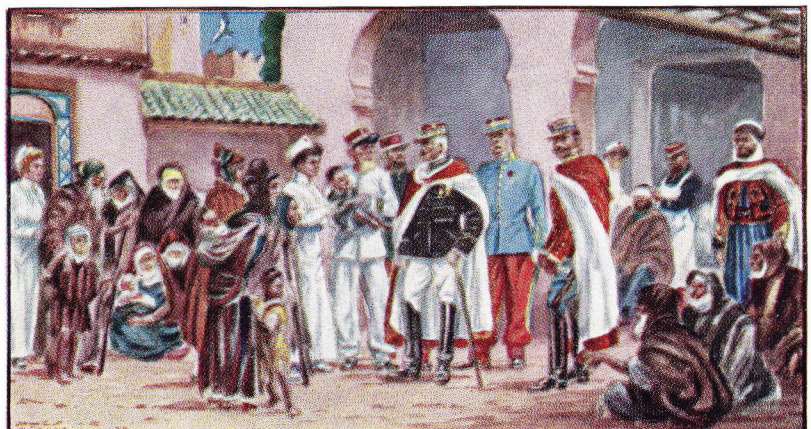
5. Bonaparte in Egypte

Oxo Bouillon: beurt op

Liebig

Nadruk verboden

Verklaring op keerzijde

GESCHIEDENIS VAN FRANKRIJK

6. Lyautey op inspectie in een Marokkaans hospitaal

Lemco: klare en natuurlijke kippensoep

Liebig

Nadruk verboden

Verklaring op keerzijde

DE LIEBIG SOEPEN INDOZEN IN DOZEN: TOMAAT, KERVEL, GROENTEN
zijn volledig; ze hebben de goede eigenschappen van verse soepen bewaard.

1. DE ROMEINSE POORT TE AUTUN

Na hun heldhaftig verweer tegen Caesar beseffen de Galliërs spoedig de voordelen van de Romeinse overheersing. Aan de Galliëse volkstammen, die voortdurend onder elkaar oorlog voerden, legden de overwinnaars de „Romeinse vrede“ op. Talrijke Romeinse kolonisten kwamen zich in Gallië vestigen; zij brachten met zich de levenswijze uit Italië, enkel door hun aanzien, verspreidden zij hun taal, het Latijn, dat mettertijd overging tot „Romaans“, voorloper van het Frans. Onder hun invloed ging de bevolking allengs van het stadsleven houden; zij verfraaide de steden en stichtte er nieuwe: baden, waterleidingen, schouwburgen, arena's, tempels, rezen overal op. Zie op het prentje een Romeinse poort van de stad Autun, toenmaals Augustodunum, d.i. Augustusstad geheten, ter ere van de keizer; zij was de hoofdstad van de Haedüers en haar scholen waren vermaard.

Aangelokt door de rijkdom van Gallië, poogden Germaanse stammen van over de Rijn herhaaldelijk het te overrompelen. In de Ve eeuw liet het verval van de Romeinse macht de Franken en de Bourgondiërs toe, het Noorden en het Oosten ervan te veroveren: Doornik werd de hoofdstad van de Franckische koningen. Een hunner, Clovis, breidde zijn gezag over ganz Gallië uit en sloeg een ander machtig Germaans volk terug, dat er op zijn beurt poogde binnen te dringen: de Alamannen. Clovis had in Gallië het christendom gevestigd gevonden; hijzelf bekeerde zich en de Franken volgden allengs zijn voorbeeld; allen namen de Romaanse taal over, behalve in het Noorden en het Oosten.

Compagnie Liebig, gesticht in 1865

LIEBIG SOEPEN OXTAIL — LIEBIG ROOMPEPEN CHAMPAGNE
EN ASPERGES: bereid om U te behagen, ingeblikt voor uw gemakkelijkheid.

2. DE SLAG TE BOUVINES

Onder het Frankisch vorstenhuis van de Merwigers kende de beschaving diep verval; zij herleefde tijdelijk onder Karel de Grote (Karolingers), die in 800 door de paus tot keizer gekroond werd, d.i. tot opvolger van de Romeinse keizers. Onder zijn onbekwame opvolgers werd Europa geteisterd door Scandinavische roversstammen: de Noormannen. Op het platteland begonnen dan de rijke grondeigenaars hun verblijf te versterken; zij werden de beschermers, maar ook de meesters, van de landelijke bevolking. Het verzwakt koninkdom was genoodzaakt hun macht te dulden en behield slechts bij naam het oppergezag; het „leenroerig stelsel“ ving aan. De monarchie herwon haar gezag eerst veel later en zeer moeizaam, met een nieuw vorstenhuis, afstammend van Hugues Cape: (937). Koningen en edelen uit geheel Europa wedijverden in dapperheid tijdens de Kruistochten (1095—1270), waarvan de laatste twee, zuiver Franse, onder de leiding van Lodewijk IX stonden. Gebruik makend van de bezorgdheid, door de stijgende macht van de Capetingers bij verschillende vorsten verwekt, bracht Jan Zonder Land, koning van Engeland, tegen Philips-August een coalitie tot stand met keizer Otto IV, de graaf van Vlaanderen Ferrand en de meeste landheren uit Noord- en Oost-Frankrijk. Zij leden de nederlaag te Bouvines bij Rijnel, op 2 Juli 1214. Deze slag is kenschetsend voor het leenroerig tijdvak; frontsgewijze botsing, gevolgd door oordelooze handgemeen, zonder het minste spoor van veldheerskunst. Het was de eerste maal dat een overwinning van de koning geestdrift onder het ganse volk verwekte: nationaal bewustzijn was ontstaan.

Compagnie Liebig, gesticht in 1865

LEMCO CHICKEN SOUP (in metallisch zakje): natuurlijke, klare en volledige kippensoep. Met Lemco zult U beter eten...

3. DE SAMENKOMST TE PERONNE (1468)

Sinds Bouvines had de monarchie zonder ophouden haar macht versterkt. In 1337 betwistte de koning van Engeland, Edward III, de troon van Frankrijk aan Philips VI van Valois. Na de schrikkelijke nederlagen bij Crécy, Poitiers en Azincourt, het verlies van Kales en afschuwelijke verwoestingen, werd Frankrijk door Jeanne d'Arc gered. Terwijl het beproefde Franse volk zich zijn eenheid bewust geworden was, stonden de grote leenroerige heren weerspanning tegenover het koninklijk gezag. Op hun onderwerping legde Lodewijk XI zich toe met meer sluwheid dan moed. Om Karel de Stoute van Bourgondië te dwarsbomen, had hij de Luikenaars heimelijk tot opstand aangemoedigd en onderhandelde terzelfder tijd met hem te Péronne. Toen Karel de snode list van zijn tegenstander vernam, was hij zo woedend, dat deze voor zijn leven moest vrezen (zie prentje). Maar de koning trok zich uit de slag met beloften, die hij overigens niet hield. Hij slaagde er later in, zich niet enkel Bourgondië, maar ook Maine, Anjou en Provence toe te eigenen.

De praalzuchtige Frans I was een tijdgenoot van de Hervorming. Na zijn regering gingen de Franse protestanten, de „hugenoten“, aangevoerd door Coligny, en de katholieke aanhangers van de hertog van Guise, een strijd op leven en dood aan. Na de dood van de laatste der Valois volgde een protestantse leider, Hendrik van Bourbon en Navarra, hem op. Hij verklaarde zich katholiek en bracht in 1598, door het Edict van Nantes, betrekkelijke godsdienstvrede terug. Onder zijn heilzame regering stichtte Champlain de stad Québec, toekomstige hoofdstad van Frans Canada.

Compagnie Liebig, gesticht in 1865

LIEBIG: het merk van de **natuurlijke** velouté's in zakjes, stelt U zes heerlijke velouté's voor: **CHAMPAGNONS, ASPERGES, TOMATEN, ERWTEN, SELDERIJ, PREI.**

4. DE TROONOPVOLGING IN SPANJE

In de XVIIe eeuw veroorzaakten twisten op godsdienstig en nationaal gebied in Europa de Dertigjarige Oorlog. Kardinaal Richelieu, minister van Lodewijk XIII, koos openlijk partij voor de protestanten uit nauwer tegen het huis van Habsburg, dat in Oostenrijk en in Spanje regeerde. Het verdrag van Munster (1648) kende aan Frankrijk Elzas en een deel van Lorrenen toe. Gesteund door de autoritaire Richelieu, helde de koninklijke macht tot absolutisme over. Lodewijk XIV zou deze evolutie bezegelen. Na de vernederingen, welke het koninkdom tijdens de onlusten van de „Fronde“ geleden had, was Lodewijk XIV vast besloten, alleenheerser te worden, terwijl Frankrijk, de burger- en godsdienstoorlogen moede, slechts wenste te gehoorzamen. Hij slaagde in zijn opzet, terwijl minister Colbert de voorspoed in 't land schitterend herstelde. Geen regering was ooit zo luisterrijk: Lodewijk XIV, de „Zonnekoning“, liet het kasteel van Versailles bouwen; zijn tijd was ook de gouden eeuw der letterkunde. Ongelukkig putten eindeloze oorlogen Frankrijk opnieuw uit.

In 1700 liet Karel II Spanje en al zijn bezittingen na aan een kleinzoon van Lodewijk XIV, de hertog van Anjou, trots vroegere overeenkomst, waarbij Spanje aan een zoon van de Keizer, maar Savoie en Lorrenen aan Lodewijk XIV zelf beloofd werden, waardoor de eenmaking van Frankrijk zou verwezenlijkt worden. Vijf dagen lang aarzelde hij of hij met het testament van Karel II zou instemmen, of zich aan de overeenkomst houden. Eindelijk zei hij tot de hovelingen te Versailles, de hertog van Anjou aanwijzend: „Heren, ziedaar de koning van Spanje“.

Compagnie Liebig, gesticht in 1865

Om „goed“ en ook „gezond“ te eten: **LIEBIG VLEESEXTRACT — LIEBIG EN OXO BOUILLON BLOKJES, OXO BOUILLON IN FLESSEN.**

5. BONAPARTE IN EGYPT

Lodewijk XIV stierf in 1715. Onder het Regentschap dat volgde, werden duizenden Fransen geruïneerd door het bankroet van Law. Lodewijk XV, beheerst door zijn omgeving, waaronder de beruchte markiezin van Pompadour, ondernam en verloor verschillende oorlogen; de Zevenjarige Oorlog tegen Engeland kostte Frankrijk Indië en Canada. Daarentegen heerste in de XVIIIe eeuw een zeer intens geestesleven; de wetenschappen veroverden nieuwe gebieden, als Scheikunde en Electriciteit. De politieke opvattingen weken meer en meer af van de gezagsverering; iedereen voorspelde de revolutie, welke onder de eerlijke, maar zwakke Lodewijk XVI, in 1789 uitbrak. De terreur (schrikbewind) onder Robespierre belette de Franse legers niet, de strijdkrachten van al de koningen van Europa te verslaan. Na Robespierre's val werd Frankrijk bestuurd door vijf Directeurs. In 1797 liet een 28-jarig, reeds beroemd generaal, Napoleon Bonaparte, zich door het Directoire de taak opdragen, Egypte te veroveren en de landengte van Suez te doorsteken. Hij omringde zich met geleerden (zie prentje), die de monumenten bestudeerden. Aan een kanaal door de landengte werd verzaakt ten gevolge van een verkeerde opmeting. Plots nam Frankrijk teruggekeerd, wierp Bonaparte het Directoire omver en liet zich tot Eerste Consul uittroepen. Door zijn overwinningen verstout, nam hij in 1804 de titel van Keizer aan. Zijn tegenspoed begon in 1812 met de terugtocht uit Rusland; te Waterloo in 1815 overwonnen, stierf hij in 1821 op het eiland Sint-Helena, als krijgsgevangene van de Engelsen.

Compagnie Liebig, gesticht in 1865

OXO BOUILLON: de aangename drank, die de krachten herstelt. Wordt tevens „op het laatste ogenblik“ aan de spijzen toegevoegd.

6. LYAUTEY OP INSPECTIE IN EEN MAROKKAANS HOSPITAAL

Na Waterloo vermocht de Restauratie (herstel der Bourbons) het niet, het Oud Regime (van vóór de Revolutie) terug in te voeren. In 1830 bracht een vrijheidsgezinde omwenteling Louis-Philippe van Orleans op de troon; de revolutie van 1848, ontstaan uit een algemene drang in Europa, stelde de Republiek in. De President, Louis-Napoléon Bonaparte, neef van de Keizer, herstelde in 1852 het keizerrijk. Dit Tweede Keizerrijk was schitterend en voorspoedig; het Franse leger onderscheide zich in de Krimoorlog (1854). Maar de rampspoedige Frans-Pruisische oorlog van 1870, met de nederlaag bij Sedan, de val van het Keizerrijk (herstel der Republiek) en de bloedige uitspattingen der Commune, veroorzaakte het verlies van Elzas-Lotharingen. Ondanks alle politieke beroeringen verwierf Frankrijk in de XIXe eeuw een nieuw koloniaal rijk: Algerië onder Louis-Philippe, Tunesië in 1881, Indo-China tussen 1859 en 1885, Madagascarij in 1895; tevens bereikte het langs West-Afrika de Kongostroom. Een vooraanstaande Franse kolonisator was Lyautey. Hij won de eerbied van zijn Marokkaanse tegenstanders, die soldatendeugden wisten te waarderen; vervolgens werd hij hun vriend, door hun te laten voelen dat zij vrij bleven. Hij eerbiedigde de inlandse gewoonten en instellingen, voerde de moderne techniek in en legde er zich in de eerste plaats op toe, geneeskundige hulp te verspreiden, iets wat in Marokko volledig ontbrak. (Het prentje stelt hem voor te Meknes in 1913.) Dank zij Lyautey bleef Marokko in volle oorlog 1914-1918 rustig; heden verheugt het zich in een merkwaardige voorspoed.

Compagnie Liebig, gesticht in 1865

HISTOIRE DE FRANCE

1. Porte romaine à Autun

Liebig: les veloutés naturels

Liebig

Reproduction interdite

Explication au verso

HISTOIRE DE FRANCE

2. Philippe-Auguste à Bouvines

Liebig Chicken Soup: au goût de chez nous

Liebig

Reproduction interdite

Explication au verso

HISTOIRE DE FRANCE

3. L'Entrevue de Péronne (1468)

Plats cuisinés Liebig: des repas „minute“

Liebig

Reproduction interdite

Explication au verso

HISTOIRE DE FRANCE

4. La succession d'Espagne

Produits Liebig: économie

Liebig

Reproduction interdite

Explication au verso

HISTOIRE DE FRANCE

5. Bonaparte en Egypte

Bouillon Oxo: réconforte

Liebig

Reproduction interdite

Explication au verso

HISTOIRE DE FRANCE

6. Lyautey inspecte un hôpital marocain

Lemco: potage de poule clair et naturel

Liebig

Reproduction interdite

Explication au verso

Les POTAGES LIEBIG EN BOÎTES : TOMATE, CERFEUIL, LEGUMES,
sont complets; ils ont conservé les vertus des potages frais.

1. PORTE ROMAINE A AUTUN

Après leur résistance farouche à César, les Gaulois surent reconnaître les bienfaits de la domination romaine. Aux nations gauloises, habituées à se faire la guerre, les vainqueurs imposèrent la „paix romaine”. De nombreux colons romains vinrent s'établir en Gaule: ils apportèrent avec eux les façons de vivre de l'Italie. Sans violence, par leur seul prestige, ils répandirent leur langue, le latin, qui avec le temps devint le „roman”, ancêtre du français. Sous leur influence, la population se porta vers les villes, les embellit et en créa de nouvelles, multipliant les thermes, les aqueducs, les théâtres, les arènes, les temples. L'image représente une porte romaine de la ville d'Autun, qui s'appelait alors Augustodunum, „Augusteville”, en l'honneur de l'empereur; capitale des Eduens, elle était renommée pour ses hautes écoles.

A diverses reprises, des peuples germaniques d'Outre-Rhin tentèrent d'envahir la Gaule, attirés par sa richesse. Au Ve s. le déclin de la puissance romaine permit aux Francs et aux Burgondes de conquérir le Nord et l'Est: Tournai devint la capitale des rois francs. L'un d'eux, Clovis, étendit sa domination sur la Gaule entière et refoula un autre peuple germanique puissant, qui tentait d'y pénétrer à son tour: les Alamans. Clovis avait trouvé la Gaule christianisée; il se fit chrétien, et les Francs suivirent peu à peu son exemple; tous adoptèrent la langue romane, sauf dans le Nord et l'Est.

Compagnie Liebig, fondée en 1865

LEMCO CHICKEN SOUP (en sachet métallisé): potage de poule naturel, clair et complet. Vous mangerez mieux avec Lemco...

3. L'ENTREVUE DE PERONNE (1468)

Depuis Bouvines, la monarchie n'avait cessé de s'affermir. En 1337 le roi d'Angleterre, Edouard III, disputa le trône à Philippe VI de Valois. Après les terribles défaites de Crécy, de Poitiers et d'Azincourt, la perte de Calais et d'épouvantables dévastations, la France fut sauvée par Jeanne d'Arc. Mais tandis que la nation française s'était unie dans les épreuves, les grands féodaux tenaient en échec la puissance royale. C'est à les réduire que s'attacha, avec plus de ruse que de courage, Louis XI. Il faillit être victime de ses propres intrigues. Afin de paralyser le duc de Bourgogne, Charles le Téméraire, le roi de France avait secrètement encouragé les Liégeois à se soulever; en même temps il négociait avec le Duc à Péronne. Quand Charles apprit la duplicité de son partenaire, il lui reprocha sa trahison avec tant d'indignation et de colère que Louis XI craignit pour sa vie (voir image). Mais le roi se tira d'affaire par des promesses, qu'il n'eut d'ailleurs garde de tenir. Il réussit par la suite à s'approprier non seulement la Bourgogne, mais encore le Maine, l'Anjou et la Provence.

Le règne brillant de François Ier fut contemporain de la Réforme. Après lui, les protestants français, les „huguenots”, dirigés par Coligny, et le parti catholique du duc de Guise engagèrent une lutte à mort. L'un des chefs huguenots, Henri de Bourbon et de Navarre, devenu roi après la mort du dernier Valois, se fit catholique et, par l'édit de Nantes de 1598, ramena une paix religieuse relative. Sous son règne bienfaisant, Champlain fonda Québec, future capitale du Canada.

Compagnie Liebig, fondée en 1865

Pour manger „bon”, pour manger „sain”: **EXTRAIT DE VIANDE LIEBIG — CUBES DE BOUILLON LIEBIG ET OXO, BOUILLON OXO EN FLACON.**

5. BONAPARTE EN EGYPT

Louis XIV mourut en 1715. Sous la Régence qui suivit, la banqueroute du financier Law ruina des milliers de Français. Louis XV, dominé par son entourage, notamment par la trop fameuse marquise de Pompadour, engagea plusieurs guerres qu'il perdit; la „guerre de Sept Ans” coûta à la France l'Inde et le Canada. En revanche, une vive activité intellectuelle marqua tout le XVIIIe siècle; la science acquit de nouveaux domaines, comme la chimie et l'électricité. Les idées politiques s'écartaient de plus en plus des principes d'autorité; chacun prévoyait une révolution. Elle éclata sous le bon mais faible Louis XVI, en 1789. La Révolution française secoua l'Europe entière, soulevant la réprobation des uns, l'enthousiasme des autres. Le régime de la Terreur, sous Robespierre, n'empêcha pas les armées françaises de battre les forces de toutes les monarchies coalisées. Robespierre renversé, la France fut gouvernée par 5 Directeurs. En 1797, un général de 28 ans déjà célèbre, Napoléon Bonaparte, se vit chargé par le Directoire de conquérir l'Egypte et couper l'isthme de Suez. Il s'adjoignit des savants qui étudièrent les monuments de l'ancienne Egypte. Quant au canal coupant l'isthme de Suez, une fâcheuse erreur de calcul y fit renoncer. Revenu brusquement en France, Bonaparte renversa le Directoire et se fit proclamer Premier Consul. Enhardi par ses victoires, il prit en 1804 le titre d'Empereur. Ses revers commencèrent par la retraite de Russie en 1812; vaincu à Waterloo en 1815, il mourut en 1821 sur l'île Ste-Hélène, prisonnier des Anglais.

Compagnie Liebig, fondée en 1865

POTAGE LIEBIG OXTAL — „CREMES” LIEBIG CHAMPIGNONS ET ASPERGES: préparés pour vous plaire, mis en boîte pour votre facilité.

2. PHILIPPE-AUGUSTE A BOUVINES

La civilisation déclina gravement sous la dynastie franque des Mérovingiens; elle se releva momentanément sous Charlemagne (Carolingiens), qui fut couronné empereur (c.-à-d. successeur des empereurs romains) par le pape en 800. Sous ses insignifiants successeurs, l'Europe fut ravagée par des pillards venus de Scandinavie, les Normands. Alors, dans les campagnes, les riches fortifièrent leurs résidences et devinrent les protecteurs, mais aussi les maîtres, des populations d'alentour. La royauté affaiblie dut reconnaître leur pouvoir et ne conserva qu'une autorité nominale: ce fut le régime „féodal”. La monarchie ne reprit son autorité que beaucoup plus tard, lentement et à grand-peine. Ce redressement est l'œuvre d'une dynastie nouvelle descendant de Hugues Capet (937). Rois et seigneurs féodaux allaient se distinguer à l'envi dans les Croisades (1095—1270), les deux dernières étant entièrement françaises, conduites par Louis IX. Profitant de l'inquiétude que causait à plusieurs princes la puissance croissante des Capétiens, Jean Sans Terre, roi d'Angleterre, organisa contre Philippe-Auguste une coalition ou entente, avec l'empereur Othon IV, le comte de Flandre Ferrand et la plupart des seigneurs du Nord et de l'Est. La rencontre eut lieu près du village de Bouvines, non loin de Lille, le 2 juillet 1214. Bouvines est le type de la bataille féodale, du choc de front suivi d'une effroyable mêlée, sans trace de manœuvre. Le soir, Philippe-Auguste était vainqueur, Othon en fuite et Ferrand prisonnier. Ce fut la première fois qu'une victoire royale souleva l'enthousiasme populaire: le sentiment national était né.

Compagnie Liebig, fondée en 1865

LIEBIG, la marque des veloutés naturels en sachets, vous propose six délicieux veloutés: **CHAMPIGNONS, ASPERGES, TOMATES, POIS, CELERI ET POIREAUX.**

4. LA SUCCESSION D'ESPAGNE

Au XVIIe s., les rivalités religieuses et nationales en Europe provoquèrent une guerre générale, la Guerre de Trente Ans. Le cardinal de Richelieu, ministre de Louis XIII, prit ouvertement parti pour les protestants en haine de la maison de Habsbourg qui régnait en Autriche et en Espagne. Le traité de Munster (1648) accorda à la France l'Alsace et une partie de la Lorraine. Soutenu par l'autoritaire Richelieu, le pouvoir royal glissait à l'absolutisme que Louis XIV allait personifier. Dans son enfance, il avait ressenti cruellement les humiliations infligées à la royauté par les troubles de la Fronde. Il eut la volonté d'être un monarque absolu dans le même temps où la France, lasse des guerres civiles et religieuses, n'aspirait plus qu'à obéir. Il y réussit, tandis que son ministre Colbert restaurait magnifiquement la richesse du pays. Aucun règne ne fut aussi brillant; Louis XIV, le „Roi-Soleil”, fit bâtir le château de Versailles et son temps fut l'âge d'or de la littérature. Malheureusement, des guerres sans fin ruinèrent le pays. En 1700, Charles II léguait l'Espagne avec toutes ses possessions à un petit-fils de Louis XIV, le duc d'Anjou, bien qu'un traité antérieur eût promis l'Espagne à un fils de l'Empereur, mais attribué à Louis la Savoie et la Lorraine, assurant ainsi l'achèvement de la France. Fallait-il accepter le testament ou s'en tenir au traité? Après cinq jours d'hésitation, Louis XIV dit aux courtisans, à Versailles, en leur montrant le duc d'Anjou: „Messieurs, voilà le roi d'Espagne” (voir image).

Compagnie Liebig, fondée en 1865

BOUILLON OXO: la boisson agréable qui „refait des forces”. S'ajoute également aux mets „à la dernière minute”.

6. LYAUTEY INSPECTE UN HOPITAL MAROCAIN

Après Waterloo, la Restauration (celle des Bourbons) ne put rétablir l'Ancien Régime (l'organisation de la société avant la Révolution); en 1830, une révolution faite au nom de la liberté mit sur le trône Louis-Philippe d'Orléans; celle de 1848, issue d'un mouvement général en Europe, instaura la République. Le Président, Louis-Napoléon Bonaparte, neveu de l'Empereur, rétablit l'Empire en 1852. Le Second Empire fut brillant et prospère; l'armée française se distingua en Crimée (1854). Mais la désastreuse guerre franco-allemande de 1870, marquée par la défaite de Sedan, la chute de l'Empire (rétablissement de la République) et les désordres sanglants de la Commune, causa la perte de l'Alsace-Lorraine.

Malgré tant de vicissitudes, la France reconquit au cours du XIXe s. un empire d'outre-mer: l'Algérie sous Louis-Philippe, la Tunisie en 1881, l'Indochine de 1859 à 1885, Madagascar en 1895, et l'Afrique occidentale jusqu'au Congo. Le plus représentatif des colonisateurs français fut Lyautey. Après avoir servi à Madagascar sous Gallieni, il fut chargé de pacifier le Maroc. Lyautey s'imposa au respect de ses adversaires marocains, des guerriers qui savaient admirer la valeur militaire; ensuite il devint leur ami et leur fit sentir qu'ils restaient libres, protégés mais non assujettis. Il respectait les coutumes et les institutions indigènes, introduisait la technique moderne et s'attachait particulièrement à répandre l'assistance médicale dont le Maroc était entièrement dépourvu. L'image le montre à Meknès en 1913. Aussi, en pleine guerre 1914/18 le Maroc resta calme. Il est aujourd'hui prospère.

Compagnie Liebig, fondée en 1865